Valtiovarainministeriö Lisäselvitys HE 94/2025 vp

Verojaostolle

Esityksen perusteluissa todetaan, että lain 4 §:n mukaan alaikäisen edunvalvojina ovat hänen huoltajansa tai tuomioistuimen tai holhousviranomaisen edunvalvojaksi määräämä henkilö, minkä lisäksi esityksen perusteluissa on käsitelty edunvalvojan sijaista. Tuossa pykälässä todetaan, että alaikäisen perillisen edunvalvojina ovat hänen huoltajansa, jollei jäljempänä toisin säädetä (4.1 §), ja tuomioistuin tai holhousviranomainen voi määrätä useampia edunvalvojia (4.3 §). Edunvalvojan määräämisen edellytykset tuomioistuimen tai holhousviranomaisen toimesta määräytyvät käytännössä lain 7-14 §:n mukaisesti.

Holhoustoimesta annetun lain 10 §:n 4 kohdan mukaan tuomioistuimen on määrättävä edunvalvoja, jos testamentissa on määrätty, että saajalle tuleva omaisuus on uskottava muun henkilön kuin saajan edunvalvojan hoidettavaksi, ja edunvalvojan määrääminen hoitamaan saatua omaisuutta on saajan edun mukaista. Kyseisen säännöksen esitöiden (HE 146/1998 vp, s. 32) mukaan esimerkiksi testamentin tekijälle, joka testamenttaa omaisuutta alaikäiselle, saattaa olla tärkeää, että omaisuutta hoitaa saajan alaikäisyyden aikana henkilö, johon testamentin tekijä luottaa. Lain 10 §:n 4 kohta tekee mahdolliseksi tällaisen järjestelyn.

Edunvalvojan alaikäisen perillisen puolesta harjoittaman yritystoiminnan jatkaminen voitaisiin ottaa huomioon ehdotetussa 55 §:n 9 momentissa vain tilanteissa, joissa perillisellä on oikeus perintöön myös lakisääteisen perimysjärjestyksen nojalla. Perillinen voi saada perinnön lisäksi esimerkiksi huojennuksen kohteena olevat osakkeet legaattina, jolloin ne kuuluvat perillisen saamaan perintöosuuteen esityksen perustelujen mukaisesti. Jos legaattiomaisuuden hoitaminen uskotaan testamentissa määrätyn henkilön hoidettavaksi, joka on käytännössä testamentin toimeenpanotehtävä, määrätään testamentissa määrätty henkilö edunvalvojaksi holhoustoimesta annetun lain 10 §:n 4 kohdan edellytysten täyttyessä. Esimerkiksi edunvalvojaksi määrätyn testamentin erityisen toimeenpanijan osakeyhtiössä harjoittama yritystoiminta alaikäisen perillisen puolesta voitaisiin tuolloin ottaa huomioon ehdotetussa sääntelyssä.

Tuollaisessa tilanteessa olisi siten useampia edunvalvojia. Selvennyksenä, että lain 10 §:n 4 kohdassa tarkoitettu edunvalvoja ei ole edunvalvojan sijainen. Edunvalvojan sijaisen määrääminen lain 11 §:n mukaan liittyy aina edunvalvojan tilapäiseen esteeseen hoitaa edunvalvojan tehtäväänsä.

Yhteenvetona ministeriön näkemys on, että ehdotetun säännöksen sanamuodossa ei ole tarpeen erikseen säätää testamentin erityisestä toimeenpanijasta, koska tällainen testamentissa määrätty henkilö olisi mahdollista määrätä edunvalvojaksi edellä todetusti. Nähdäkseni yllä mainittu vastaa myös niihin kysymyksiin, joita verojaostossa on herännyt.

Olennaista on, että alaikäisen perillisen puolesta toimiminen määräytyy huoltajuuden perusteella tai että viranomaismenettelyssä voidaan varmistua edunvalvojan tai edunvalvojan sijaisen määräämisen olevan alaikäisen perillisen edun mukaista.

Siltä osin kuin kysyit testamentin toimeenpanijan huomioon ottamiseen esteistä ja näkökohdista, nostaisin muutaman asian esiin, jos kysymyksesi koski myös poikkeamista edunvalvontavaatimuksesta testamentin toimeenpanijan kohdalla. Ministeriön näkemyksen mukaan poikkeaminen edunvalvontavaatimuksesta ei ole perusteltua. Edunvalvojat toimiessaan edunvalvottavien puolesta ovat holhousviranomaisen valvonnan alaisia, kun taas testamentin toimeenpanija ei ole edunvalvontatehtävä ilman eri edunvalvontamääräystä, vaan tehtävä on verrattavissa pesänselvittäjän tehtävään. Testamentin toimeenpanijalla on, jollei testamentista muuta ilmene, sama valtuus kuin pesänselvittäjällä, ei kuitenkaan valtuutta luovuttaa kuolinpesää konkurssiin (PK 19:21). Lisäksi testamentin toimeenpanotehtävän laajuus ja sisältö riippuvat aina kulloisenkin testamentin sisällöstä. Tämä voi muodostaa merkittäviä määritelmähaasteita ja tulkinnanvaraisuutta sen suhteen, minkälainen toimeenpanotehtävä on huojennuksen kannalta riittävä, jotta kyse olisi alaikäisen puolesta jatketusta yritystoiminnasta.

Yt. Esa-Pekka

Ystävällisin terveisin,

Esa-Pekka Saari

Erityisasiantuntija
Valtiovarainministeriö | Henkilöverotusyksikkö

Puh. +358 29 553 0032| esa-pekka.saari@gov.fi

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Snellmaninkatu 1 A | Helsinki

PL 28 | 00023 Valtioneuvosto

www.vm.fi | @VMuutiset